

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองและรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อย รวมทั้งเพื่อธำรงไว้ซึ่งศีลธรรมอันดีให้เกิดแก่สังคม โดยกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าการกระทำใดก็ตามที่เป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามของกฎหมาย ถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดและผู้กระทำการดังกล่าวจะต้องถูกลงโทษ ซึ่งโทษที่จะใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดก็ได้กำหนดไว้ในกฎหมายอาญาด้วย เช่นเดียวกัน

ปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 ของไทยได้บัญญัติโทษทางอาญาออกเป็น 5 ประเภทด้วยกัน คือ

1. โทษประหารชีวิต
2. โทษจำคุก
3. โทษกักขัง
4. โทษปรับ
5. โทษริบทรัพย์สิน

โทษทางอาญาทั้งห้าประเภทรูปนั้น สามารถจำแนกลักษณะของวิธีการบังคับใช้โทษดังกล่าว อันส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดออกเป็นสามลักษณะ คือ

1. โทษที่บังคับเอากับชีวิต ได้แก่ โทษประหารชีวิต กล่าวคือหากจำเลยหรือผู้ต้องหาถูกลงโทษประหารชีวิต ผลของการบังคับใช้โทษดังกล่าว ผู้ต้องโทษต้องถูกกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้บุคคลดังกล่าวถึงแก่ความตาย ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยได้บัญญัติให้ใช้วิธีการประหารชีวิต โดยการฉีดยา การบังคับใช้โทษดังกล่าวนี้เป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างถาวร

2. โทษที่บังคับเอากับเสรีภาพ ได้แก่โทษจำคุกและโทษกักขัง ซึ่งการบังคับใช้โทษดังกล่าวเป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดได้ใช้เวลาในการสำนึกผิดต่อการกระทำของตน และเป็นการอบรมพัฒนาเพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับตนเป็นคนดีและกลับเข้าสู่สังคมได้อีกครั้ง

3. โทษที่บังคับเอากับทรัพย์สิน ได้แก่โทษปรับและโทษริบทรัพย์สิน ซึ่งการบังคับใช้โทษดังกล่าวย่อมกระทบถึงสิทธิในทางทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้กระทำความผิดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การบังคับโทษดังกล่าวเป็นมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดถึงวิธีการเพื่อความปลอดภัย กล่าวคือ การที่รัฐพรากเอาทรัพย์สินมาจากบุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นเนื่องจากการใช้ทรัพย์สินในการกระทำความผิด ย่อมเป็นมาตรการลงโทษแก่ผู้เป็นเจ้าของเพราะธรรมชาติของมนุษย์ปุถุชนแล้วย่อมต้องมีการวางแผนทรัพย์สินของตนเป็นธรรมดา อีกทั้งการที่รัฐดำเนินการริบทรัพย์สินประเภทที่เป็นอันตราย ซึ่งโดยสภาพของทรัพย์สินนั้นหากผู้ใดผลิตหรือมีไว้ในครอบครองย่อมเป็นความผิด เช่นอาวุธสงคราม ยาเสพติดให้โทษ หรือสิ่งลามกอนาจาร เป็นต้น การริบทรัพย์สินดังกล่าวย่อมเป็นการตัดโอกาสที่จะมีการนำทรัพย์สินนั้นมาใช้ในการกระทำความผิดได้อีก อันเป็นลักษณะของวิธีการเพื่อความปลอดภัย

จากลักษณะของมาตรการลงโทษทางอาญาที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในชีวิตร่างกาย ทรัพย์สิน เสรีภาพ ตลอดจนเกียรติยศชื่อเสียงของผู้กระทำความผิด รัฐในฐานะที่มีอำนาจเหนือกว่าเอกชนย่อมสามารถกระทำได้โดยอาศัยเหตุผลที่ว่า รัฐเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความผาสุกให้เกิดแก่สังคม ดังนั้นหากมีการกระทำใดที่เป็นการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยแล้ว รัฐก็มิอำนาจจับกุมและนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายบ้านเมืองได้ ซึ่งหากรัฐไม่มีกลไกของมาตรการลงโทษทางอาญาเป็นเครื่องมือในการบังคับใช้กฎหมายแล้ว ประชาชนก็จะไม่เกิดความเคารพยำเกรงต่อกฎหมายบ้านเมือง

ย้อนกลับมาดูถึงมาตรการการลงโทษของไทยในปัจจุบันกับแนวคิดทางด้านอาชญาวิทยาพบว่าทฤษฎีทางอาชญาวิทยาสมัยใหม่มีความเชื่อว่า การกำหนดโทษที่เหมาะสมแก่ตัวผู้กระทำความผิดย่อมจะส่งผลดีต่อมาตรการในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมมากกว่าการกำหนดโทษโดยคำนึงถึงแต่เพียงเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิดให้แก่สังคมแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้การพิจารณาโทษนั้นต้องคำนึงถึงลักษณะของความผิดที่ผู้กระทำผิดได้กระทำลงไป รวมทั้งพิจารณาถึงเจตนาและเหตุผลที่เขาเลือกกระทำเช่นนั้น เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยดังกล่าวอย่างครบถ้วนแล้ว มาตรการเชิงลงโทษที่จะใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดย่อมจะมีความเหมาะสมไม่มากก็น้อยตามหลักนิติธรรมนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตาม

ตามแนวคิดดังกล่าวก็ไม่อาจนำมาใช้กับผู้กระทำความผิด โดยคิดเป็นนิสัยหรือผู้กระทำความผิดต่อเนื่อง ซึ่งผู้กระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวย่อมเป็นผู้ที่ไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง ดังนั้นโทษที่จะใช้ลงแก่บุคคลดังกล่าวจึงต้องมีความรุนแรงและบางครั้งหากมาตรการลงโทษไม่อาจจะเยียวยาแก้ไขผู้กระทำความผิดประเภทนี้ได้แล้ว ก็จำเป็นต้องตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างถาวร โดยการใช้บังคับโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตแก่ผู้นั้นตามความเหมาะสม

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของการประกอบอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด จากการศึกษาค้นคว้าผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนมากมักจะย้อนกลับไปกระทำความผิดอีกเมื่อพ้นโทษออกมา ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า เงินรายได้หรือผลตอบแทนจากการค้ายาเสพติดนั้นมีจำนวนมากมายนับไม่ถ้วน ผลตอบแทนดังกล่าวย่อมเป็นแรงจูงใจให้นักค้ายาเสพติดไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง โดยยอมเสี่ยงที่จะกระทำความผิดและเห็นว่าหากตนถูกจับกุมและดำเนินคดีก็ยังคงคุ้มค่าที่จะเสี่ยงกระทำความผิดอยู่ เพราะเมื่อคนพ้นโทษออกมาก็ยังสามารถกลับไปแสวงหาความสุขได้จากบรรดาทรัพย์สินเงินทองที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดอยู่นั่นเอง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าลักษณะของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นแทบจะไม่ต่างจากผู้กระทำความผิดที่คิดเป็นนิสัยหรือผู้กระทำความผิดต่อเนื่องเลย โดยจะเห็นได้จากกรณีที่ผู้กระทำความผิดยังคงกระทำความผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่าเมื่อพ้นโทษออกมา

จากเหตุผลดังกล่าวนี้เองที่รัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหาและความร้ายแรงของยาเสพติด และกำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อเอาชนะปัญหายาเสพติด โดยการบัญญัติกฎหมายที่มีมาตรการเสริมที่มีประสิทธิภาพเพื่อสนับสนุนหรืออุดหนุนช่องว่างของมาตรการทางอาญาที่มีอยู่เดิมอันจะส่งผลให้การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึงโทษที่ใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดยาเสพติดจะเห็นได้ว่ามีความรุนแรงด้วยเช่นกัน จากแนวโน้มนโยบายดังกล่าวพิจารณาได้ว่ารัฐบาลได้เร่งปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

จากที่กล่าวมาแล้วว่าเงินเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้กระทำความผิดยาเสพติดไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย เพราะผลตอบแทนที่ได้รับมีมากมายมหาศาลและคุ้มค่าต่อความเสี่ยงที่จะกระทำความผิด ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบของการกระทำความผิดในคดียาเสพติดประกอบด้วยผู้ค้ายาเสพติด ตัวยาเสพติด และเงินได้จากการค้ายาเสพติด ซึ่งแต่เดิมนั้นมาตรการในการปราบปรามยาเสพติดยังมุ่งที่จะทำลายตัวผู้ค้าและตัวยาเสพติดเป็นสำคัญ โดยมีได้คำนึงถึงการปราบปรามเงินได้จากการค้ายาเสพติดแต่อย่างใด จนกระทั่งในเวลาต่อมาได้เกิดแนวความคิดว่าบรรดาเงินได้หรือ

ทรัพย์สินในคดีอาชญากรรมที่มีจำนวนมหาศาลนี้เองที่กลุ่มอาชญากรได้ใช้เป็นทุนสนับสนุนสำหรับการกระทำความผิดอาชญากรรมทั้งผู้กระทำความผิดยังได้นำเงินดังกล่าวไปใช้ประกอบอาชญากรรมอย่างอื่นที่มีความรุนแรงและเป็นภัยต่อสังคมมากยิ่งขึ้น ดังนั้นนานาอารยประเทศจึงได้ตระหนักและเร่งหามาตรการที่เหมาะสมเพื่อใช้แก้ปัญหาดังกล่าว

มาตรการริบทรัพย์สินเป็นวิธีการหนึ่งที่รัฐนำมาบัญญัติใช้บังคับต่อการปราบปรามอาชญากรรมอาชญากรรม คังจะเห็นได้จากการที่พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ได้บัญญัติให้มีมาตรการริบทรัพย์สินในคดีอาชญากรรมไว้เป็นสองประเภท คือ ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และทรัพย์สินของกลางในคดีอาชญากรรม ซึ่งมาตรการดังกล่าวถูกบัญญัติออกมาเพื่ออุดช่องว่างรวมทั้งสนับสนุนให้กระบวนการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่ามาตรการริบทรัพย์สินในคดีอาชญากรรมนั้นมีส่วนสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับมาตรการริบทรัพย์สินของกฎหมายสองฉบับ คือ การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาและการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เมื่อเป็นเช่นนี้จึงต้องมีการศึกษาถึงมาตรการริบทรัพย์สินของกฎหมายทั้งสามฉบับเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการริบในกฎหมายนั้นๆ รวมทั้งลักษณะและวิธีการของการบังคับใช้โทษดังกล่าวซึ่งสามารถกล่าวอธิบายโดยสรุปดังต่อไปนี้

1. ความหมายของการริบทรัพย์สิน

จากการศึกษาพบว่าความหมายของการริบทรัพย์สินในกฎหมายทั้งสามฉบับนั้นไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด ซึ่งการริบทรัพย์สินนั้นหมายถึง “การที่รัฐพรากเอาทรัพย์สินจากบุคคลใดโดยไม่มีค่าตอบแทนให้เนื่องจากบุคคลนั้นได้กระทำความผิดขึ้น กล่าวคือการริบทรัพย์สินเป็นการบังคับเอาทรัพย์สินของบุคคลไปโดยไม่มีค่าตอบแทนให้เนื่องจากทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับกระทำความผิด”

2. วัตถุประสงค์ของการริบทรัพย์สิน

จากการศึกษาพบว่าวัตถุประสงค์ของการลงโทษริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติมาตรการฯ และกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ต่างมีความมุ่งหมาย

ไปในเชิงลงโทษและกึ่งป้องกันสังคมตามแนวคิดทางอาชญาวิทยาสมัยใหม่

3. ลักษณะของทรัพย์สินอันพึงต้องริบตามกฎหมาย

เมื่อพิจารณาถึงทรัพย์สินของกลางที่พึงริบตามประมวลกฎหมายอาญาและตามพระราชบัญญัติมาตรการฯ มาตรา 30 พบว่า บรรดาทรัพย์สินที่สามารถริบได้ตามกฎหมายอาญานั้น ประกอบด้วยทรัพย์สินซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 34 ซึ่งการริบทรัพย์สินดังกล่าวมีทั้งทรัพย์สินที่ต้องริบโดยเด็ดขาดเช่นสิ่งของที่ทำขึ้นหรือมีไว้ในครอบครองเป็นความผิด หรือเป็นการริบโดยต้องอาศัยดุลพินิจของศาลตามความเหมาะสม ซึ่งต้องคำนึงถึงสิทธิของบุคคลภายนอกผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงและมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดด้วย ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าทรัพย์สินของกลางที่ใช้ในการกระทำความผิดที่ศาลพึงต้องริบตามพระราชบัญญัติมาตรการฯ นั้นมีลักษณะที่กว้างกว่าทรัพย์สินของกลางในคดีอาญา พิจารณาได้จากประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้เฉพาะบรรดาทรัพย์สินที่ใช้ได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเท่านั้น แต่พระราชบัญญัติมาตรการฯ ได้บัญญัติให้กว้างกว่า โดยให้หมายรวมถึงบรรดาทรัพย์สินที่ถูกนำมาใช้เป็นอุปกรณ์เพื่อให้ได้รับผลในการกระทำความผิด อันเป็นการขยายกฎหมายให้สามารถริบครอบคลุมถึงทรัพย์สินในคดีอาชญาเสพติดมากยิ่งขึ้น

สำหรับลักษณะของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดในคดีอาชญาเสพติด ตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการฯ กับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น จากการศึกษาค้นคว้าลักษณะของทรัพย์สินที่สามารถริบได้ตามกฎหมายทั้งสองนั้น มีลักษณะที่ใกล้เคียงและสอดคล้องกันมาก โดยผู้เขียนเห็นว่าที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการในการร่างกฎหมายทั้งสองฉบับมีที่มาใกล้เคียงกันมาก เริ่มจากการที่นานาอารยประเทศเริ่มตระหนักถึงพิษภัยจากยาเสพติด จึงได้กำหนดอนุสัญญาต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท หรือเรียกง่าย ๆ ว่าอนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ. 1988 ขึ้น โดยอนุสัญญาดังกล่าวได้กำหนดให้มีมาตรการพิเศษในการดำเนินการริบทรัพย์สินในคดีอาชญาเสพติด และประเทศต่างๆ ที่เป็นภาคีสมาชิกก็ได้้อนุวัตรและออกกฎหมายภายในของตนเพื่อรองรับอนุสัญญาดังกล่าว โดยการบัญญัติให้การฟอกเงินและการลักลอบค้ายาเสพติดเป็นความผิดทางอาญา ทั้งนี้การบัญญัติกฎหมายของสำนักงาน ป.ป.ส. และสำนักงาน ป.ป.ง. ต่างก็ได้้นำหลักเกณฑ์นี้มาบัญญัติกฎหมายในหน่วยงานของตน แต่กฎหมายของทั้งสองหน่วยงานมีลักษณะที่สอดคล้องและเกี่ยวพันกันอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการที่กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้บัญญัติให้ความผิด

เกี่ยวกับยาเสพติดเป็นความผิดมูลฐานหนึ่งนั่นเอง ทั้งนี้ลักษณะของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง “เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิด และให้รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้เงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อหรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในการครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่น หรือปรากฏตามหลักฐานทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม” เมื่อพิจารณาถึงทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินซึ่งได้อธิบายความหมายของทรัพย์สินดังกล่าวว่า ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หมายถึง

1. เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน
2. เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่ายจ่ายโอนไม่ว่าด้วยประการใดๆ ซึ่งทรัพย์สินตามข้อ (1)
3. ดอกผลของทรัพย์สินตามข้อ (1) และ (2)

จากแนวคิดในการริบทรัพย์สินของกฎหมายทั้งสองฉบับ พบว่าความหมายและลักษณะมีความใกล้เคียงกันมาก โดยจะเห็นได้จากทรัพย์สินที่กฎหมายกำหนดให้ริบได้จะเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และทรัพย์สินต่างๆ ที่ได้มาจากการเอาเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวไปจำหน่ายจ่ายโอนรวมทั้งดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวด้วย

สาเหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้สืบเนื่องมาจากเหตุผลที่เรียนให้ทราบในตอนต้นแล้วว่า บรรดาทรัพย์สินหรือเงินจากการค้ายาเสพติดนั้นมีจำนวนมหาศาล ซึ่งถือว่าเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาดังกล่าวเป็นสิ่งที่ได้มาจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นรัฐจึงสมควรต้องริบให้ตกเป็นของแผ่นดิน ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่ามาตรการริบทรัพย์สินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและตามพระราชบัญญัติมาตรการฯ มีลักษณะที่สอดคล้องเกื้อต่อกัน ดังจะเห็นได้จากในกรณีที่ยกการสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาในคดียาเสพติดหรือศาลพิพากษายกฟ้องคดียาเสพติดซึ่งเป็นคดีอาญาหลัก ส่งผลให้คดีริบทรัพย์สินซึ่งเป็นคดีอาญาอุปกรณ์ต้องหลุดไปด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้บรรดาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็จะหลุดรอดไม่ถูกดำเนินการ ในชั้นนี้เองที่มาตรการริบทรัพย์สินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะถูกนำมาใช้อุดช่องว่างดังกล่าว โดยมาตรการดังกล่าวเป็น

การนำหลักของการริบทรัพย์สินทางแพ่งมาปรับใช้ ซึ่งกระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่งนี้เองที่จะสามารถสืบสาวและดำเนินการทำลายไปถึงแหล่งการเงินขององค์กรอาชญากรรมได้อย่างแท้จริง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้ที่เขียนนำเอามาตรการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาศึกษาก็เนื่องมาจากกฎหมายทั้งสามส่วนนี้เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการปราบปรามยาเสพติดค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในส่วนของ การดำเนินการริบทรัพย์สินนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายดังกล่าวมีลักษณะที่สอดคล้องและใกล้เคียงกันมาก ยกตัวอย่างเช่นบรรดาทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติดนั้นสามารถดำเนินการริบได้ตามหลักแห่งประมวลกฎหมายอาญารวมทั้งหลักของมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการฯ ทั้งนี้ในทางปฏิบัติแล้วหากเจ้าพนักงานสามารถจับกุมและตรวจยึดของกลางในคดียาเสพติดได้แล้ว อำนาจในการยึดของกลางดังกล่าวย่อมอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติมาตรการฯ มาตรา 30 เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายพิเศษที่บัญญัติออกมาบังคับใช้เป็นการเฉพาะ ซึ่งหากมีบทบัญญัติใดที่มีอยู่ในกฎหมายดังกล่าวที่ซ้ำซ้อนกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นหลักกฎหมายทั่วไป ก็จะต้องใช้บทบัญญัติในกฎหมายพิเศษนั้น

ในกรณีของการริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติดนั้น จากที่กล่าวมาแล้วว่าโทษริบทรัพย์สิน เป็นโทษที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา อย่างไรก็ตามโทษดังกล่าวนี้ก็ยังมีบัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นๆ ที่มีการบังคับใช้โทษทางอาญ่อีก ซึ่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ก็ได้บัญญัติให้มีโทษริบทรัพย์สินไว้เช่นเดียวกัน โดยกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติให้มีโทษริบทรัพย์สินแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และการริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติดอีกประการหนึ่ง

สำหรับการริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด ตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการฯ นั้น จากการศึกษาพบว่า กระบวนการทางกฎหมายอยู่ในหลักเกณฑ์เดียวกับการดำเนินการตามประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้นขั้นตอนของการบังคับใช้โทษดังกล่าวจึงต้องอยู่ภายใต้บทบังคับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วยเช่นเดียวกัน

จากการศึกษาพบว่าลักษณะของการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดนั้น จะต้องมีการปราบปรามโดยเจ้าพนักงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่สืบสวน จับกุม ตรวจสอบของกลาง สอบสวนขยายผล และดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ซึ่งกระบวนการจับกุมตรวจสอบของกลางและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดมักจะตกเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นส่วนใหญ่ และบรรดาทรัพย์สินที่ตรวจยึดมาเป็นของกลางในคดีที่จะต้องดำเนินการริบต่อไปนั้นมักจะอยู่ในการครอบครองดูแลรักษาโดยพนักงานสอบสวนเจ้าของคดี อันเนื่องมาจากพนักงานสอบสวนอาจต้องใช้ของกลางดังกล่าวไว้ประกอบการดำเนินคดี หรือในกรณีที่พนักงานอัยการหรือศาลอาญเรียกของกลางดังกล่าวเข้ามาในคดีในฐานะของวัตถุพยาน จึงเกิดประเด็นปัญหาว่าการริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติดจะนำหลักเกณฑ์ของการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาหรือนำหลักเกณฑ์การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการฯ มาตรา 30 มาบังคับใช้ ในกรณีดังกล่าวนี้ผู้เขียนเห็นว่าพนักงานสอบสวนคงต้องนำเอาหลักเกณฑ์ของมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการมาบังคับใช้ เนื่องจากเมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้แล้ว พบว่ากฎหมายมุ่งเน้นถึงการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยตรง ดังนั้นการบัญญัติหลักเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมาใช้บังคับย่อมต้องมีความสอดคล้องเหมาะสมและเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินการ โดยตรง ดังจะเห็นได้จากกรณีที่กฎหมายได้กำหนดให้มีกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดขึ้นก็เพื่อที่จะให้สำนักงาน ป.ป.ส. สามารถดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ริบมาจากคดียาเสพติดด้วยตนเอง ซึ่งการบริหารจัดการดังกล่าวย่อมเป็นการเพิ่มปัจจัยด้านงบประมาณในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั่นเอง ดังนั้นในส่วนของการยึดและริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติดจึงต้องนำหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติมาตรการฯ มาใช้บังคับเพื่อให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของกองทุนในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดต่อไป

เมื่อมีการจับกุมและตรวจยึดของกลางในคดียาเสพติดแล้ว เจ้าพนักงานผู้จับกุมจะต้องดำเนินการแจ้งเหตุดังกล่าวไปยังเลขาธิการ ป.ป.ส. เพื่อทราบตามข้อกำหนดของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานคดียาเสพติด พ.ศ. 2537

เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจดำเนินการจับกุมและตรวจยึดของกลางในคดียาเสพติดแล้ว บรรดาของกลางดังกล่าวมักจะตกอยู่ในการควบคุมดูแลรักษาของพนักงานสอบสวนเจ้าของคดี ทั้งนี้การปฏิบัติต่อของกลางจะอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 15 ว่าด้วยเรื่องของกลางและของส่วนตัวผู้ต้องหา แต่เนื่องจากข้อจำกัดหลายๆ ด้านที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเก็บรักษาทรัพย์สินของกลาง ไม่ว่าจะเป็นความไม่ชัดเจนของกฎหมายหรือระเบียบที่ให้อำนาจไว้ อุปสรรคทางด้าน

บุคลากร งบประมาณ และสถานที่จัดเก็บ ทำให้การเก็บรักษาทรัพย์สินของกลางดำเนินไปอย่างไร ประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อย่างไรก็ตามเมื่อย้อนกลับมาพิจารณาถึงภาระหน้าที่ของเจ้าพนักงานสอบสวนแล้ว จะเห็นได้ว่าภาระงานของเจ้าพนักงานสอบสวนจะมีค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนรวบรวม พยานหลักฐาน ทำสำนวนคดีเสนอต่อพนักงานอัยการ อีกทั้งจำนวนคดีที่มีเข้ามาอยู่ในหน้าที่และต้อง ดำเนินการให้เสร็จสิ้นก็มีจำนวนมากอยู่เช่นเดียวกัน ดังนั้นหน้าที่และภาระดังกล่าวย่อมส่งผลให้เจ้า พนักงานสอบสวนผู้มีหน้าที่ในการดูแลรักษาของกลางไม่สามารถดำเนินการดังกล่าวได้อย่างทั่วถึงและมี ประสิทธิภาพเพียงพอ

อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึงทรัพย์สินของกลางบางประเภทที่ต้องได้รับการเก็บรักษาและบำรุง ดูแลอย่างถูกวิธี ดังเช่นของกลางประเภทยานพาหนะ ซึ่งเป็นที่ทราบกัน โดยทั่วไปว่าทรัพย์สินประเภท ยานพาหนะนั้นย่อมสามารถเสื่อมสภาพได้ ทั้งนี้ความเสื่อมสภาพ โดยทั่วไปมักจะอยู่ที่ลักษณะการใช้งาน ระยะเวลาในการใช้งาน และการบำรุงรักษา แต่สาเหตุของการเสื่อมสภาพอีกประการหนึ่งที่ไม่ค่อยพบกัน สักเท่าใดนักคือการเสื่อมสภาพเนื่องจากถูกจอดทิ้งร้างไว้เป็นเวลานาน เหตุปัจจัยแห่งความเสียหายนั้นเกิด จากลักษณะทางกายภาพของยานพาหนะนั้นเอง เช่น ยางล้อ เครื่องยนต์ เบาะ นมหนู เป็นต้น ซึ่งอุปกรณ์ เหล่านี้จะต้องมีการตรวจสภาพและบำรุงรักษาอยู่เป็นประจำ ดังนั้นการที่เจ้าพนักงานดำเนินการยึด ยานพาหนะของกลางมาในคดี กฎหมายได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานต้องเก็บรักษาของกลางนั้นไว้จนกว่าคดี จะถึงที่สุด ข้อกำหนดของกฎหมายนี้เองที่ทำให้เกิดข้อขัดข้องในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานต่อ ยานพาหนะของกลางนั้น เนื่องจากกระบวนการวิธีพิจารณาคดีในชั้นศาลต้องอาศัยระยะเวลาที่ค่อนข้าง ยาวนานในการดำเนินการ ผนวกเข้ากับลักษณะข้อจำกัดทางกายภาพเกี่ยวกับการเสื่อมสภาพของ ยานพาหนะรวมทั้งข้อจำกัดทางด้านประสิทธิภาพในการดำเนินการเก็บรักษาและบำรุงรักษา ส่งผลให้ ยานพาหนะของกลางจำนวนมากเกิดความชำรุดเสียหาย ทั้งนี้จากการสำรวจตามสถานที่จัดเก็บยานพาหนะ ของกลางตามสถานีตำรวจต่างๆ พบว่ายานพาหนะของกลางอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมมีฝุ่นผงเกาะติดอยู่ อย่างมาก ยางล้อทั้งสี่เบนบางครั้งก็ถูกถอดออกไป ยานพาหนะบางคันถูกขโมยเครื่องยนต์และวิทยุเครื่อง เสี่ยง สภาพดังกล่าวย่อมเห็นได้ชัดเจนว่ายากแก่การซ่อมแซมให้กลับมาใช้งานได้ อีก นอกจากกรณี ข้อเท็จจริงที่พบมาดังกล่าว ยังมีกรณีที่เจ้าพนักงานผู้ดูแลรักษาของกลางนั้นแอบนำของกลางไปใช้เป็นการ ส่วนตัวอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายตามมา

ปัญหาดังกล่าวย่อมตกเป็นภาระของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากอย่างไรแล้วรัฐก็ต้องได้รับผลกระทบโดยตรง ซึ่งปัญหาที่ควรพิจารณาในประเด็นนี้คือ หากในเวลาต่อมาปรากฏข้อเท็จจริงว่าศาลได้มีคำสั่งให้คืนยานพาหนะของกลางนั้นแก่เจ้าของหรือผู้มีสิทธิไปแต่ยานพาหนะนั้นเสื่อมสภาพ สูญหาย หรือชำรุดเสียหายจนไม่อาจเยียวยาซ่อมแซมหรือติดตามเอามาคืนได้แล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือตัวเจ้าหน้าที่งานเองอาจต้องรับผิดชอบในการชำระค่าเสียหายดังกล่าว หรือหากศาลมีคำสั่งให้ริบของกลางดังกล่าวแล้วไม่ว่าจะเป็นการริบให้ตกเป็นของแผ่นดินสำหรับของกลางในคดีอาญาหรือริบให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดสำหรับกรณีริบตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการฯ กรณีดังกล่าวการที่รัฐจะนำยานพาหนะของกลางออกขายทอดตลาดหรือนำออกใช้ประโยชน์นั้นหากสภาพของยานพาหนะยังพอซ่อมแซมได้ก็คงต้องใช้เงินจำนวนมากจึงจะสามารถนำออกจำหน่ายหรือใช้ประโยชน์ได้ หรืออาจขายได้ในราคาที่ไม่สูงตามสภาพที่ควรจะขายได้ซึ่งควรจะได้ราคาที่สูงกว่านี้ ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการดำเนินการกับของกลางประเภทยานพาหนะนั้นควรจะกำหนดหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมอันเอื้อต่อการเก็บรักษาและจัดการกับของกลางดังกล่าว โดยคำนึงถึงความเหมาะสมด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านของการคุ้มครองสิทธิในทางทรัพย์สินของประชาชน ภาระหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่ต้องดูแลรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นภาระด้านบุคลากร สถานที่ และงบประมาณ เป็นต้น โดยอาจจะต้องมีการออกกฎหมายที่เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อให้หน่วยงานต่างๆ สามารถนำไปใช้ หรือหากไม่สามารถออกกฎหมายเช่นนั้นได้ก็อาจให้มีการออกกฎหมายหรือแก้ไขกฎหมายที่มีบัญญัติไว้อยู่แล้ว หรืออาจออกเป็นระเบียบที่ปฏิบัติที่สามารถบังคับใช้ได้ภายในหน่วยงานของตนขึ้นมา เพื่อเปิดช่องให้หน่วยงานนั้นๆ สามารถดำเนินการกับยานพาหนะของกลางที่ยึดมาในคดีได้ ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาถึงที่สุด

ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า ได้มีบางหน่วยงานที่มีกฎหมายหรือระเบียบภายในหน่วยงานของตนบัญญัติหรือกำหนดให้สามารถดำเนินการเช่นนั้นได้กับทรัพย์สินบางประเภท ซึ่งผู้เขียนได้หยิบยกเอาแนวทางดังกล่าวมาศึกษาเพื่อหามาตรการที่เหมาะสมในการจัดการกับยานพาหนะของกลาง โดยหน่วยงานที่นำมาศึกษานั้นได้แก่กรมศุลกากร กรมป่าไม้ สำนักงาน ป.ป.ง. รวมทั้งได้ศึกษาการดำเนินการของสำนักงาน ป.ป.ส. กับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามมาตร 27 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการฯ ด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งสามารถสรุปและหยิบยกแนวทางที่เป็นประโยชน์ของหน่วยงานดังกล่าวมาพิจารณาดังต่อไปนี้คือ

1. แนวทางการดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางของกรมศุลกากร

จากที่ได้ทำการศึกษาถึงแนวทางการดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางตามกฎหมายศุลกากร พ.ศ. 2469 พบว่า การเก็บรักษาและดำเนินการกับของกลางในคดีศุลกากรนั้นมีความชัดเจนค่อนข้างมาก พิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายนี้มาตรา 25 ที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า “บรรดาของหรือสิ่งที่ยึดไว้ตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องส่งมอบให้อยู่ในความรักษาของพนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากร หรือถ้าไม่มีพนักงานเช่นว่าภายในระยะเวลาใกล้พอสมควรก็ให้ส่งมอบให้อยู่ในความรักษาของอำเภอที่ใกล้ที่สุดซึ่งจะได้เก็บรักษาไว้แทนศุลกากร”

จากบทบัญญัตินี้จะเห็นได้ว่า บรรดาของกลางที่ยึดมาในคดีความผิดตามกฎหมายศุลกากรแม้ว่าการจับกุมและตรวจยึดจะกระทำโดยเจ้าพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานปกครองก็ตาม อย่างไรก็ตามสิ่งที่จะต้องส่งมอบให้อยู่ในการดูแลรักษาของกรมศุลกากร เนื่องจากลักษณะของทรัพย์สินที่ดำเนินการยึดมาในคดีความผิดเกี่ยวกับศุลกากรนั้นเป็นสิ่งของที่มีค่าและมีจำนวนค่อนข้างมากผิดกับของกลางในคดีอาญาทั่วไป ดังนั้นอำนาจหน้าที่ในการเก็บรักษาของกลางดังกล่าวจึงควรตกอยู่กับกรมศุลกากรซึ่งเป็นหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายโดยตรง เพื่อให้การดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นสมประโยชน์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง อีกทั้งการดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางในคดีศุลกากรนั้นจะต้องมีการตีราคาและประเมินค่าอากร และของกลางดังกล่าวเมื่อถูกริบให้ตกเป็นของแผ่นดินแล้วก็จะตกเป็นอำนาจของอธิบดีกรมศุลกากรในการสั่งจำหน่ายตามมาตรา 25 ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจในการดูแลและดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางดังกล่าว นับว่าเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายและเป็นการตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของกฎหมายอย่างแท้จริง

ดังนั้นเมื่อการเก็บรักษาและดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางในคดีศุลกากรตกอยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมศุลกากรแล้ว กฎหมายก็ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนเช่นเดียวกันว่าให้สามารถดำเนินการขายทอดตลาดหรือนำทรัพย์สินดังกล่าวออกใช้ประโยชน์ได้ก่อนที่คดีจะถึงที่สุด โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 25 วรรคแรกตอนท้าย ซึ่งได้บัญญัติว่า “สิ่งของที่ยึดและริบตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นอันเกี่ยวแก่ศุลกากรนั้น ให้จำหน่ายตามแต่อธิบดีจะสั่ง” และมาตราเดียวกันนี้ในวรรคสอง ซึ่งได้บัญญัติว่า “ถ้าของที่ยึดไว้ในวันนั้นเป็นของเสียหาย หรือถ้าหน่วงช้าจะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาจะมากเกินไป อธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายจะสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ให้

ขายทอดตลาดหรือขายโดยวิธีอื่นที่เห็นสมควรก่อนที่ของนั้นจะตกเป็นของแผ่นดินก็ได้ และเงินได้จากการขายทอดตลาดดังกล่าวนั้นเมื่อหักค่าภาระติดพันทั้งปวงออกแล้วก็ให้กรมศุลกากรเก็บรักษาไว้แทนของ” จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กฎหมายศุลกากรได้ให้อำนาจอธิบดีกรมศุลกากรใช้ดุลพินิจในการดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดรวมทั้งเพื่อเป็นการลดภาระของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลรักษาของกลางบางประเภท รวมทั้งเป็นการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดกับทรัพย์สินของกลางด้วย

2. แนวทางการดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางของกรมป่าไม้

สำหรับการดำเนินการกับของกลางในคดีป่าไม้นั้น ได้มีข้อตกลงระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางในคดีความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ พ.ศ. 2532 ข้อตกลงดังกล่าวได้กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้การเก็บรักษาและจัดการกับของกลางในคดีดำเนินไปอย่างถูกต้อง ทั้งนี้ไม่ว่าทรัพย์สินของกลางนั้นจะถูกยึดอายัดมาโดยเจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองก็ตาม เจ้าพนักงานผู้ทำการยึดจะต้องส่งมอบของกลางให้กรมป่าไม้รับไปดูแลรักษาและจัดการตามระเบียบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยเร็ว ยกเว้นของกลางประเภทที่เป็นอาวุธปืน เครื่องกระสุน และวัตถุระเบิด ที่ต้องส่งมอบให้อยู่ในการเก็บรักษาและจัดการโดยเจ้าพนักงานตำรวจ

ทั้งนี้เมื่อของกลางมาอยู่ในการเก็บรักษาของกรมป่าไม้แล้ว ข้อตกลงดังกล่าวยังได้กำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับดำเนินการกับของกลางบางประเภท เช่น ของกลางที่เป็นสิ่งนำเสียง่ายหรือถ้ำรอนกว่าคดีจะถึงที่สุดจะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนกับค่าของกลาง เมื่อกรณีเป็นเช่นนี้ข้อตกลงดังกล่าวก็ให้อำนาจเจ้าพนักงานป่าไม้ดำเนินการ โดยได้รับความเห็นชอบจากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบในคดีนั้น โดยการขอความเห็นชอบจะพิจารณาถึงความจำเป็นในการใช้ทรัพย์สินดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานสอบสวนหรืออัยการแล้วแต่กรณี ซึ่งหากเจ้าพนักงานดังกล่าวเห็นว่าสิ่งนั้นไม่จำเป็นต้องนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานแล้วก็อาจเห็นชอบด้วยในการดำเนินการขายทอดตลาดหรือนำออกใช้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สินดังกล่าว ภายใต้หลักเกณฑ์ที่จะต้องมีการบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับตัวของกลางนั้นพร้อมทั้งบันทึกภาพถ่ายร่องรอยหลักฐานต่างๆ ไว้อย่างละเอียด

นอกจากการดำเนินการกับของกลางตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางในคดีความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ พ.ศ. 2532 แล้ว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ยังได้กำหนดระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางในคดีความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ พ.ศ. 2533 ขึ้นมา เพื่อเป็นการรองรับต่อข้อตกลงของทั้งสองกระทรวงเกี่ยวกับของกลางในคดีป่าไม้ดังกล่าว โดยระเบียบนี้มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินการกับของกลางก่อนคดีถึงที่สุดดังนี้ กล่าวคือในกรณีที่คดียังอยู่ระหว่างดำเนินการและปรากฏว่าของบางอย่างเป็นของเสียหายอาจเสื่อมสภาพก่อนคดีจะถึงที่สุด หรืออาจจะจำหน่ายไม่ได้ราคาที่เหมาะสมจะได้หรืออาจจำหน่ายไม่ได้เลย หรือถ้าหน่วยงานข่าวไว้จะเสี่ยงต่อความเสียหายหรือการค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาจะเกินกว่าราคาของกลางนั้น ก็อาจดำเนินการนำทรัพย์สินดังกล่าวออกขายทอดตลาดในระหว่างคดีก็ได้ ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากระเบียบดังกล่าวผนวกเข้ากับตัวพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 64 ทวิ วรรค 3 ที่บัญญัติให้อำนาจรัฐมนตรีดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินประเภทที่กล่าวมาก่อนคดีจะถึงที่สุดได้ ก็เห็นว่ากฎหมายนี้รวมทั้งระเบียบดังกล่าวเปิดช่องให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการ โดยใช้ดุลพินิจที่เหมาะสมอันเป็นการลดภาระในการดูแลรักษาและรับผิดชอบต่อทรัพย์สินของกลางที่ไม่จำเป็นนั้นลงได้ อีกทั้งเพื่อเป็นการยืนยันว่ารัฐคุ้มครองทรัพย์สินของเอกชนที่ถูกดำเนินการตามกฎหมายอย่างเต็มที่ในทางที่เป็นไปเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการที่รัฐจำหน่ายของกลางดังกล่าวแล้วนำเงินจากการขายนั้นมาเก็บรักษา ย่อมส่งผลดีกว่าปล่อยให้ทรัพย์สินดังกล่าวเสียหายหรือสูญหายนั่นเอง

3. แนวทางการดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางของสำนักงาน ป.ป.ง.

เมื่อพิจารณาถึงกรณีของการดำเนินการกับทรัพย์สินในคดีความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาเกี่ยวกับของกลางดังกล่าวนั้น จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 57 วรรคสอง ได้บัญญัติให้อำนาจเลขาธิการ ป.ป.ง. มีอำนาจสั่งให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดไว้ในวันนั้น ไปดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์โดยมีประกันหรือหลักประกัน หรือนำออกจำหน่ายหรือใช้ประโยชน์แก่ทางราชการได้ก่อนที่คดีจะถึงที่สุด โดยทรัพย์สินที่จะสามารถดำเนินการดังกล่าวนี้ต้องเป็นทรัพย์สินที่ไม่เหมาะสมจะเก็บรักษาไว้ หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่านำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น โดยสำนักงาน ป.ป.ง. ได้ออกระเบียบภายในมารองรับ คือระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยการเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด พ.ศ. 2543 ข้อ 15 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า ในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นมีสภาพเป็นของสดของเสียได้ หรือถ้าหน่วยงานข่าวไว้จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหายหรือ

ค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น ซึ่งทรัพย์สินดังกล่าวไม่เหมาะสมจะเก็บรักษาหรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากเกินไป ก็ให้อำนาจเลขาธิการในการใช้ดุลพินิจสั่งการให้เจ้าของมารับทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ หรือจำหน่ายหรือนำออกใช้ประโยชน์แก่ทางราชการก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดก็ได้

4. แนวทางการดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางของสำนักงาน ป.ป.ส.

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่ามาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการฯ สามารถแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและการริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด จากการศึกษาพบว่าในส่วนของการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น กฎหมายได้บัญญัติถึงแนวทางในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดมาไว้อย่างชัดเจน ซึ่งมีความแตกต่างจากการดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติดที่ไม่ได้กำหนดแนวทางใดๆ ไว้เลย ส่งผลให้การปฏิบัติต่อทรัพย์สินของกลางต้องนำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลระเบียบการเกี่ยวกับคดีของกรมตำรวจมาพิจารณาเป็นหลัก

สำหรับแนวทางการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษานั้น พบว่าพระราชบัญญัติมาตรการฯ มาตรา 24 วรรคสอง ได้บัญญัติให้อำนาจเลขาธิการ ป.ป.ส. ในการใช้ดุลพินิจสั่งให้นำทรัพย์สินประเภทที่ไม่เหมาะสมจะเก็บรักษาหรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นออกขายทอดตลาดหรือนำออกใช้ประโยชน์แก่ทางราชการได้ก่อนที่คดีจะถึงที่สุด

เมื่อได้ศึกษามาถึงจุดนี้ ผู้เขียนเห็นว่าถึงเวลาอันสมควรแล้วที่จะต้องหามาตรการหรือการดำเนินการที่เหมาะสมสำหรับแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับยานพาหนะของกลางที่ถูกยึดและถูกปล่อยทิ้งร้างหรือเก็บรักษาตามยถากรรม เพื่อเป็นการลดภาระของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งไม่ว่าจะเป็นภาระด้านสถานที่รวมทั้งงบประมาณและบุคลากรเพื่อใช้ในการเก็บรักษายานพาหนะของกลางเหล่านั้น ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า การดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางไม่ว่าจะด้วยประการใดๆ ก็ตามไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากจะต้องรอให้ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาเกี่ยวกับคดีนั้นเสร็จสิ้นเสียก่อน ในระหว่างรอการพิจารณาคดีต้องถือว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของกลางยังคงอยู่กับเจ้าของทรัพย์สินนั้นอยู่ ซึ่งเจ้าของทรัพย์สินก็

สามารถใช้สิทธิโต้แย้งการยึดและสามารถร้องขอคืนทรัพย์สินดังกล่าวได้ ดังนั้นการที่จะดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางด้วยประการใดๆ ไม่ว่าจะเป็นการนำออกขายทอดตลาด หรือนำไปใช้ประโยชน์ก่อนคดีจะถึงที่สุดจำเป็นจะต้องมีมาตรการพิเศษมารองรับแนวคิดดังกล่าว ทั้งนี้มาตรการพิเศษดังกล่าวอาจจะอยู่ในรูปของพระราชบัญญัติที่วางหลักเกณฑ์เป็นมาตรฐานสำหรับบังคับใช้กับของกลางในคดีอาญาโดยทั่วไป หรืออาจเป็นการออกพระราชบัญญัติหรือระเบียบปฏิบัติภายในหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายนั้นโดยตรง ซึ่งการบัญญัติกฎหมายหรือระเบียบดังกล่าวเพื่อรองรับให้สามารถนำทรัพย์สินของกลางในคดีไปขายทอดตลาด หรือให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินของกลางไปดูแลและใช้ประโยชน์โดยมีประกันหรือหลักประกัน หรือนำทรัพย์สินดังกล่าวออกใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการ ถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นเร่งด่วนและรัฐควรให้การสนับสนุนรวมทั้งผลักดันให้มีมาตรการดังกล่าวอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตามการดำเนินการกระบวนคดีดังกล่าวก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษานั้นย่อมเป็นการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารในการใช้ดุลพินิจอันมีผลกระทบต่อสิทธิในทางทรัพย์สินของเอกชน การกำหนดมาตรการที่เหมาะสมจึงต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ความยุติธรรมต้องไม่เสียไป ประเทศชาติได้รับประโยชน์ และสังคมไทยยอมรับได้ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวหากอยู่ภายใต้เงื่อนไขเช่นนี้ย่อมทำให้การคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชนมีความรัดกุมและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าการบัญญัติกฎหมายหรือการออกระเบียบปฏิบัติในลักษณะนี้จะต้องกระทำด้วยความรอบคอบ รัดกุม โปร่งใส และสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องได้ ผู้เขียนจึงขอเสนอหลักการและแนวทางการบัญญัติกฎหมายหรือการออกระเบียบดังกล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

1. การดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษานั้นจะต้องไม่ทำให้กระบวนการยุติธรรมถูกระทบกระเทือน หรือสูญเสียความยุติธรรมไป

2. การดำเนินการดังกล่าวจะต้องมีหลักเกณฑ์ที่เป็นธรรมและทุกฝ่ายยอมรับที่จะให้ดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางนั้นก่อนคดีถึงที่สุด โดยตั้งคณะกรรมการจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้แก่ ตำรวจ อัยการ ทนายความ ศาล มาทำหน้าที่พิจารณาออกหลักเกณฑ์ที่กฎหมายเปิดช่องให้กระทำดังกล่าวนี้ ภายใต้หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายว่าด้วยพยานหลักฐาน

3. การดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางก่อนคดีถึงที่สุดนั้น จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย เจ้าพนักงานสอบสวนเจ้าของคดี พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบคดี และผู้

พิพากษาเจ้าของคดี โดยคณะกรรมการดังกล่าวจะทำการปรึกษาหารือพร้อมทั้งขอความเห็นจากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เมื่อคณะกรรมการดังกล่าวมีมติเห็นชอบให้สามารถดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดกับทรัพย์สินของกลางแล้ว ก็จะต้องทำการแจ้งแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดังกล่าว เพื่อรับทราบและขอความยินยอม ทั้งนี้จะต้องให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นยอมรับด้วยว่าได้ใช้ทรัพย์สินดังกล่าวในการกระทำความผิดจริงและมีการจดทะเบียนการยอมรับดังกล่าวไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยการบันทึกถ้อยคำของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไว้พร้อมทั้งให้ลงลายมือชื่อรับรอง พร้อมทั้งลงลายมือชื่อพยานด้วยสามคน เพื่อให้กันไว้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ต่อไปในภายหน้า

4. ทรัพย์สินของกลางในคดี ที่จะนำเข้าสู่กระบวนการขายทอดตลาด หรือนำออกใช้ประโยชน์ หรือให้เจ้าของหรือผู้มีสิทธิมารับไปใช้ประโยชน์นั้นก่อนคดีถึงที่สุด จะต้องผ่านกระบวนการจัดทำบันทึกและรวบรวมข้อมูลต่างๆ รวมทั้งถ่ายภาพไว้เป็นที่เรียบร้อยโดยพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการได้ตรวจดูการจัดทำบันทึกดังกล่าวของพนักงานสอบสวนอย่างละเอียดรอบคอบแล้ว และไม่มีข้อคัดค้านหรือขอให้มีการบันทึกรายละเอียดอย่างอื่นเพิ่มเติม เมื่อกระบวนการดังกล่าวไม่มีข้อขัดข้องแล้วจึงจะสามารถดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางได้

5. ทรัพย์สินของกลางในคดี ไม่จำเป็นต้องเป็นเฉพาะของที่เสียหาย หรือถ้าหน่วงช้าไว้จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายจะมากเกินไปจนสมควร จึงจะสามารถนำออกขายทอดตลาด หรือนำออกใช้ประโยชน์ได้เท่านั้น แต่ควรให้ขยายความรวมถึงบรรดาทรัพย์สินที่ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้ หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น ก็ควรจะนำออกขายทอดตลาดหรือนำไปใช้ประโยชน์ได้ด้วย

6. เจ้าของหรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินของกลาง จะต้องได้รับการคุ้มครองหรือมีหลักประกันความเสียหายซึ่งอาจมีขึ้นต่อทรัพย์สินของกลางในภายภาคหน้าอย่างเป็นธรรม ไม่ว่าจะเป็นการคืนทรัพย์สินของกลาง การชดใช้ราคา การประเมินค่าเสียหายรวมทั้งค่าเสื่อมสภาพต่างๆ ตลอดจนการประเมินราคาทรัพย์สินของกลางต้องเป็นธรรมและสามารถตรวจสอบได้

7. การบริหารจัดการกับทรัพย์สินของกลางดังกล่าว จะต้องดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าจะเป็นทั้งภาครัฐหรือเอกชน เพื่อให้เกิดมาตรฐานในการใช้ดุลพินิจโดยรอบคอบหลายชั้นตอน อันเป็น

หลักประกันถึงความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และยุติธรรม

5.2. ข้อเสนอแนะ

5.2.1. การจัดทำข้อตกลงระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับสำนักงาน ป.ป.ส.

จากที่ได้กล่าวมาแล้วถึงอุปสรรคหรือข้อขัดข้องบางประการเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการเก็บรักษาและดูแลทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด จะเห็นได้ว่าการเก็บรักษาของกลางโดยเจ้าพนักงานสอบสวนยังมีปัญหาหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านงบประมาณ สถานที่ บุคลากร ปัญหาดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพของทรัพย์สินประเภทยาพหุชนิดซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องของการบำรุงรักษาและการจอดเก็บที่ถูกต้องเพื่อป้องกันการชำรุดเสียหาย จากการศึกษาพบว่ายานพาหนะของกลางที่อยู่ในการเก็บรักษาของเจ้าพนักงานสอบสวนมักมีการสูญหายและเสียหายอยู่เป็นจำนวนมาก ปัญหาดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินการและวัตถุประสงค์ของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินการกับทรัพย์สินในคดียาเสพติดเป็นไปอย่างถูกต้อง จึงควรมีการกำหนดข้อตกลงระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับสำนักงาน ป.ป.ส. เกี่ยวกับทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด โดยข้อตกลงดังกล่าวจะเป็นการวางแนวทางให้เจ้าพนักงานสอบสวนต้องรีบส่งมอบของกลางดังกล่าวมายังสำนักงาน ป.ป.ส. โดยเร็ว เพื่อให้สำนักงาน ป.ป.ส. เก็บรักษาหรือดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางตามความเหมาะสมภายใต้กฎหมายหรือระเบียบที่ให้อำนาจและวางแนวทางดำเนินการที่มีความชัดเจน

5.2.2. การบัญญัติกฎหมายหรือระเบียบออกมารองรับ

เป็นที่ทราบกันดีว่าของกลางในคดีอาญานั้นจะต้องเก็บรักษาไว้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด การดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งของกลางดังกล่าวจะกระทำมิได้ การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินการกับทรัพย์สินบางประเภท อันได้แก่ทรัพย์สินของกลางประเภทยานพาหนะ ทั้งนี้การที่กฎหมายหรือระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางในคดีอาญาบางประเภทจะได้อำนาจกำหนดแนวทางไว้ แต่แนวทางดังกล่าวก็ยังไม่ครอบคลุมต่อทรัพย์สินประเภทยานพาหนะ อีกทั้งกฎหมาย

ดังกล่าวก็ยังขาดความชัดเจนอยู่ค่อนข้างมาก ดังนั้นการที่รัฐจะสามารถดำเนินการได้อย่างใดอย่างหนึ่งกับยานพาหนะของกลางได้นั้นก็ควรมีกฎหมายที่รับรองหรือให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจแก่เจ้าพนักงานอย่างชัดเจน

โดยการออกกฎหมายหรือระเบียบดังกล่าวย่อมเป็นการเปิดช่องให้สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางได้ อันเป็นการลดภาระและความรับผิดชอบของหน่วยงานรัฐลงได้เป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นการสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อรองรับนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดต่อไป

5.2.3. การกำหนดให้ทรัพย์สินประเภทยานพาหนะเป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะจำเพาะ

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า การดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางในคดีอาญาที่อยู่ในการเก็บรักษาของเจ้าพนักงานสอบสวนก่อนที่คดีจะถึงที่สุดก็มีกฎหมายวางแนวทางเปิดช่องให้กระทำได้เช่นเดียวกัน แต่ลักษณะของทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการเช่นว่านั้น ยังมีลักษณะที่แคบอยู่ เช่นการจำกัดความของทรัพย์สินดังกล่าวว่าต้องเป็นของสดของเน่าเสียได้ หรือของที่หากห้วงงั่วไว้จะเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา หรือเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะแก่การเก็บรักษา เป็นต้น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าคำจำกัดความของทรัพย์สินดังกล่าวไม่ครอบคลุมถึงทรัพย์สินของกลางประเภทยานพาหนะ

ดังนั้นจึงเห็นควรให้มีการบัญญัติลักษณะของทรัพย์สินประเภทยานพาหนะเป็นการเฉพาะ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการกำหนดแนวทางสำหรับดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางดังกล่าวอย่างเหมาะสม

5.2.4. การนำภาพถ่ายของยานพาหนะมาสืบแทนตัววัตถุยาน

เนื่องจากการดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางในคดีก่อนที่จะมีคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการใช้เป็นพยานหลักฐาน เพื่อให้ข้อจำกัดดังกล่าวหมดสิ้นไปผู้เขียนจึงขอเสนอวิธีการของการบันทึกภาพถ่ายของยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิดมาใช้แทนตัวยานพาหนะของจริง หากสามารถกระทำได้อย่างเอื้อหรือเปิดช่องให้สามารถนำยานพาหนะของกลางออกขายทอดตลาดได้ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาได้อย่างแน่แท้

อย่างไรก็ตามการดำเนินการดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ที่ว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลย ในคดีต้องยอมรับด้วยว่าได้ใช้ทรัพย์สินดังกล่าวในการกระทำความผิดจริงเพื่อป้องกันการกลับคำให้การ ในศาลอันจะส่งผลเสียหายในภายหลังหากได้จำหน่ายของกลางออกไปแล้ว ทั้งนี้หากผู้ต้องหาหรือจำเลย ได้ยอมรับว่าได้ใช้ยานพาหนะดังกล่าวในการกระทำความผิดในคดีอาชญากรรมแล้ว ก็ให้เจ้าพนักงานทำการ บันทึกถ้อยคำดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมทั้งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นลงลายมือชื่อรับรอง และให้ พยานลงลายมือชื่อเพื่อยืนยันรับทราบอีกสามคน เมื่อผ่านขั้นตอนนี้แล้วก็ให้เจ้าพนักงานทำการบันทึก รายละเอียดของยานพาหนะนั้นเพื่อใช้เป็นหลักฐาน รวมทั้งทำการบันทึกภาพถ่ายโดยเฉพาะส่วนที่เป็น สาระสำคัญในการใช้เป็นพยานหลักฐานแห่งคดี เช่นจำเลยได้ตัดแต่งหรือทำประการใดต่อส่วนไหนของ ตัวยานพาหนะเพื่อใช้ชุกซ่อนยาเสพติด ก็ต้องทำการบันทึกภาพถ่ายในส่วนนั้นอย่างละเอียด

เมื่อดำเนินการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ก็จะต้องขอความเห็นชอบจากพนักงานอัยการ ผู้รับผิดชอบคดีด้วยเสมอก่อนที่จะดำเนินการอย่างใดต่อของกลางดังกล่าวต่อไป

5.2.5 การทำให้กระบวนการวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมเป็นไปโดยรวดเร็ว

จากที่ได้ทำการศึกษามาพบว่าปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการเสื่อมสภาพของยานพาหนะ ของกลางคือระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาคดีที่ค่อนข้างยาวนาน อย่างไรก็ตามในปัจจุบันศาลไทยได้นำเอากระบวนการพิจารณาคดีต่อเนื่องมาบังคับใช้ ย่อมส่งผลให้กระบวนการในชั้นศาลอาชญากรรมที่ต้นลง แต่ก็ยังไม่เป็นการลดระยะเวลาในการดำเนินคดีอาชญากรรมเท่าใดนักเนื่องจากคดีอาชญากรรมบางคดีศาลอาจ ต้องมีการพิจารณาหรือเรียกพยานหลักฐานหลายอย่างเข้ามาพิจารณาในคดีทำให้ระยะเวลาเนิ่นช้าออกไป อีกกว่าคดีจะถึงที่สุด

ย้อนกลับมาพิจารณาถึงวิธีชะลอการฟ้องซึ่งเป็นมาตรการที่เราเพิ่งนำมาปรับใช้กับ ความผิดทางอาญา วิธีชะลอการฟ้องถูกนำมาใช้ในชั้นอัยการ โดยการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยให้การรับ สารภาพในชั้นพนักงานอัยการแล้วถูกกันออกมาเป็นพยานในคดีเพื่อสอบสวนขยายผลจับกุมผู้ร่วมกระทำ ความผิดรายอื่นๆ หรือเพื่อสืบสาวเข้าไปถึงตัวการสำคัญขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งกระบวนการดังกล่าว ใช้ได้ดีกับการกระทำความผิดอาชญากรรมเพราะต้องมีการติดตามขยายผล ทั้งนี้เมื่อผู้ต้องหาได้รับสารภาพในชั้น อัยการและถูกกันไว้เป็นพยานแล้ว ผู้นั้นจะไม่ถูกดำเนินการฟ้องคดีต่อศาล หรือหากมีการฟ้องก็เป็นการ ฟ้องบางคดีเท่านั้น ดังนั้นเมื่อผู้ต้องหาในคดีอาชญากรรมได้ยอมรับสารภาพในชั้นอัยการแล้ว หากมีทรัพย์สิน

ของกลางที่ยึดมาเนื่องจากบุคคลดังกล่าวได้ใช้ทรัพย์สินนั้นในการกระทำความผิดก็สามารถดำเนินการริบให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ทันที

5.2.6. การเยียวยาความเสียหายในกรณีต้องคืนทรัพย์สินของกลาง

เนื่องจากการดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางก่อนคดีถึงที่สุดนั้นมีข้อขัดข้องเกี่ยวกับสิทธิในทางทรัพย์สินของเจ้าของหรือผู้มีสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าว ดังนั้นการที่รัฐจะบัญญัติกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติออกมารองรับเพื่อเปิดช่องให้สามารถดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด ไม่ว่าจะเป็นการอนุญาตให้เจ้าของหรือผู้มีส่วนได้เสียมารับทรัพย์สินนั้นไปดูแลหรือนำออกใช้สอย หรือการนำทรัพย์สินของกลางออกขายทอดตลาดหรือนำออกใช้ประโยชน์แก่ทางราชการนั้น รัฐจะต้องคำนึงถึงสิทธิของเจ้าของหรือผู้มีสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าวด้วย กล่าวคือ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้คืนทรัพย์สินของกลางแก่บุคคลดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและดำเนินการกับทรัพย์สินของกลางก็ต้องติดตามนำมาคืน ทั้งนี้หากทรัพย์สินที่นำมาคืนนั้นอยู่ในสภาพที่ชำรุดหรือเสียหายก็ควรมีการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดีเสียก่อน อย่างไรก็ตามหากไม่สามารถซ่อมแซมหรือไม่สามารถนำมาคืนได้ก็จะต้องมีมาตรการมารองรับโดยการใช้เงินแทนทรัพย์สินที่ถูกขายทอดตลาดรวมทั้งดอกเบี้ยในอัตราที่เหมาะสมและเป็นธรรม ซึ่งจำนวนเงินที่ต้องคืนนั้นสามารถคำนวณตามราคาของทรัพย์สินนั้นขณะที่ถูกขายทอดตลาด สำหรับการคำนวณอัตราดอกเบี้ยนั้นเพื่อให้เกิดผลกระทบแก่รัฐน้อยที่สุดและยังอยู่ในเงื่อนไขที่ประชาชนยอมรับได้นั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรนำเอาอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดของธนาคารออมสินมาปรับใช้

อย่างไรก็ตามได้มีข้อสังเกตในกรณีที่รัฐจะต้องเยียวยาความเสียหายในค่าของการขาดไว้จากการใช้สอยทรัพย์สินดังกล่าวแก่เจ้าของหรือผู้มีสิทธิในทรัพย์สินนั้นหรือไม่ ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ ผู้เขียนเห็นว่าไม่จำเป็นที่รัฐต้องชดเชยเยียวยาในส่วนนี้ เนื่องจากขณะที่ทรัพย์สินในช่วงถูกยึดและดำเนินการอยู่นั้น ระยะเวลาดังกล่าวอย่างไรเสียไม่ว่าเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องหรือเจ้าของทรัพย์สินดังกล่าวก็ต้องรอให้ศาลมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งโดยไม่มีสิทธิจะยุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินของกลางอยู่ดี ดังนั้นช่วงระยะเวลาดังกล่าวนั้นก็ยังถือว่าอยู่ในอำนาจของการยึดไว้โดยผลของกฎหมายผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิเรียกค่าทดแทนดังกล่าว

5.2.7 การทำข้อตกลงกับผู้ให้เช่าซื้อ

ในกรณีที่รถยนต์ของกลางในคดีอาชญากรรมนั้นยังอยู่ในสัญญาเช่าซื้อ ผู้เขียนเห็นว่า สำนักงาน ป.ป.ส. ควรดำเนินการโดยตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง หรือหากเห็นเป็นการสมควรก็อาจจะให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเป็นผู้ดำเนินการ โดยให้ทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงว่ารถยนต์ของกลางอยู่ในสัญญาเช่าซื้อจริงหรือไม่ และผู้เช่าซื้อค้างชำระราคามากน้อยเท่าไร หากปล่อยให้ผู้ให้เช่าซื้อ ร้องขอรับของกลางไปจะเป็นผลเสียต่อกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือไม่ ทั้งนี้หากปรากฏข้อเท็จจริงว่ารถที่จำเลยเช่าซื้อมาค้างผ่อนชำระค่าเช่าซื้ออีกไม่มากนัก และหากชำระราคาครบถ้วนแล้วรถก็จะตกเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลย ดังนี้ทางสำนักงาน ป.ป.ส. ก็อาจทำการตกลงกับผู้ให้เช่าซื้อ เพื่อขอชำระค่าเช่าซื้อแทนจำเลย เมื่อชำระราคาครบถ้วนแล้ว ก็ให้จำเลยทำสัญญากับ สำนักงาน ป.ป.ส. ฉบับหนึ่งว่า จำเลยได้กู้ยืมเงินจาก สำนักงาน ป.ป.ส. ไป และหากภายหลังปรากฏว่าศาลมีคำสั่งให้รับรถของกลาง ก็ให้สำนักงาน ป.ป.ส. ทำลายสัญญาดังกล่าวเสีย หรือหากเป็นกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้คืนรถของกลาง ก็ให้ผู้รับรถคืนชำระเงินแก่สำนักงาน ป.ป.ส.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย